

**VLADISLAV SUVÁK:
KYNIZMUS GRÉCKY A MODERNÝ I**

Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, 2014, 125 s.

Antickému kynizmu sa v uplynulých rokoch intenzívne venuje viacero odborníkov. Po prekladoch a komentároch Antisthenových zlomkov od Andreja Kalaša a Vladislava Suváka (*Antisthenés*, Bratislava: Kalligram 2010; *Antisthenis Fragmenta*, Bratislava: Univerzita Komenského 2013) vyšiel v minulom roku aj prvý diel Suvákovskej vysokoškolskej učebnice *Kynizmus grécky a moderný I*. Text vznikol prepracovaním a rozšírením staršej štúdie „Kynizmus: etika bez morálky“ (in: Suvák V.: *Sokratika: Štyri štúdie k sókratovskej tradícii myslenia*, Prešov: FF PU 2007, 112-147). Táto skutočnosť prispieva k vysokej kvalite recenzovanej publikácie. Obsahuje na rozdiel od štandardných vysokoškolských učebníc množstvo odkazov na komentárovú literatúru. „Učivo“ nepredkladá dogmaticky ako rigidný systém s jasne stanovenými „faktmi“, ktoré je potrebné vedieť naspamäť. Študentovi je ponechaný voľný priestor na vlastné premyslenie toho, čo v antike mohlo znamenať „byť“ kynikom.

Inovatívna je tiež filologicko-hermeneutická metóda, ktorou autor pristupuje k výkladu učiva. V texte je uvedená pôvodná grécka terminológia aj s odkazmi na príslušné heslá v klasickom slovníku *Liddell-Scott-Jones* (LSJ)¹ a výklad je založený na filozoficky významných gréckych pojmoch. Autor miestami vychádza zo zrkadlových grécko-slovenských prekladov originálnych citátov diel prevažne neznámych autorov, ktoré preložil Andrej Kalaš.² Mimoriadne prínosná je tiež aplikácia metódy „hľadania prameňov“ (*Quellensforschung*), ktorá študentov oboznamuje s hodnovernosťou zachovaných správ o antickom kynizme a stopuje najstaršie – a teda historicky naj dôveryhodnejšie – svedectvá o antických kynikoch. Z tohto dôvodu je predkladaný titul vhodný nielen pre študentov odborov filozofie a etiky, ale aj pre študentov klasickej filológie a histórie. Nepochybnou známkou kvality je tiež zanedbateľný počet formálnych nedostatkov.³

¹ Bolo by zaujímavé zamyslieť sa nad tým, či by namiesto rozptýlených odkazov na grécke pojmy nebolo efektívnejšie pripojiť k učebnici krátky slovníček, pretože vyhľadávanie príslušných hesiel v slovníku LSJ môže byť niekedy nepraktické, najmä pre študentov, ktorí nemajú veľa skúseností s písaním v klasickej gréčtine a s vyhľadávaním v predmetnom slovníku.

² Ide najmä o týchto autorov: Maximos z Tyru, Julián Apostata, Plútarchos, Eusébius a anonymný autor byzantského lexikónu *Súda*. Ku každému z týchto zdrojov (okrem Eusébia) je pripojený krátky medailón, ktorý poskytuje študentovi základné informácie.

³ Učebnica neobsahuje žiadne gramatické chyby. Preklepy a iné „technické“ detaily sa vyskytujú len na s. 15 („kynizmu“ namiesto „kynizmus“), na s. 19 a s. 35 (zhluk väčšieho objemu textu, v ktorom nie sú slová vzájomne oddelené medzerami), na s. 39 („Maxim“ namiesto „Maximos“ a chýbajúca inter-

Obsah publikácie je rozdelený na Úvod (s. 7-14), dve kapitoly (*Kynizmus ako kultúrne hnutie*, s. 15-52 a *Diogenés: etika bez morálky* s. 53-76) a rôzne dodatky (s. 77-121). Hlavným cieľom učebnice je podľa slov samotného autora vymedziť kynizmus „z hľadiska jeho historického vývoja“ (s. 5) a zohľadniť rozdiel medzi „starovekým“ a „moderným“ vnímaním kynizmu ako filozofickej „školy“ (s. 12). Autor vychádza z predpokladu, že v antike sa filozofia vnímala odlišne, pričom zdôrazňuje najmä jej praktický rozmer, ktorý stelesňuje práve kynická filozofia. Z tohto dôvodu by sme mali hovoriť v prípade kynizmu skôr o „kultúrnom“ ako o „filozofickom“ hnutí. Pri identifikácii počiatkov kynizmu ako kultúrneho hnutia kombinuje autor dva rôzne prístupy: historický, ktorý mapuje kynizmus v grécko-rímskom kultúrnom prostredí, a systematický, ktorý sa snaží opísať hlavné znaky kynického spôsobu myslenia a života. Hlavnými charakteristickými črtami kynického myslenia je podľa autora dosahovanie sebestačnosti a blaženosti, a to nie prostredníctvom teórie, ale prostredníctvom Diogenovej životnej praxe, zakladajúcej sa na slobode konania a reči, ktorá bola zaznamenaná v tradícii tzv. *chreiai* – krátkych biografických správ zachytávajúcich konanie filozofov v konkrétnych životných situáciách a neľahkých momentoch.

Zaujímavá je aj autorova dekonštrukcia legendy o Antisthenovi ako zakladateľovi kynickej „školy“ pri gymnáziu *Kýnosarges* (s. 43). Predstavitelia kynického hnutia totiž odmietali akúkoľvek inštitucionalizovanú výchovu (s. 69), pretože podľa nich všetko, čo človek potreboval k dobrému životu, mohol čerpať zo seba samého a zo svojej prirodzenosti. Kynici tak predstavovali radikálnych sókratovcov, ktorí proti náhode bojovali odvahou, proti zákonu zasa prirodzenosťou a proti vášňam rozumom. Filozofické jadro kynizmu vidí autor v dvoch pojmoch: *askésis* ako cvičenie seba samého a z neho vychádzajúcu nezávislosť a *parrhésia* ako sloboda slova, ktorá je nástrojom známeho kynického „falšovania obeživa“.⁴ Na záver Suvák navrhuje, aby sa k historickému výskumu antickéj filozofie nepristupovalo prostredníctvom dichotómie teoretického a praktického, ale prostredníctvom diferencie medzi *tyché* a *techné* (s. 75), ktorá umožňuje adekvátnejšie zachytiť špecifiká antickej filozofie, najmä tej kynickej. Tento moment považujeme za veľmi prínosný podnet, ktorý si určite zasluhuje viacej odbornej pozornosti.

Záverečný zoznam latinských skratiek antických autorov a diel uľahčuje študentom-začiatočníkom často nejasné a komplikované citovanie antických zdrojov. Vyčerpávajúci zoznam pramennej a komentárovej literatúry dodáva učebnici encyklopedický charakter. Zoznam orientačných tém seminárov, ktorý vypracovala Lívia Flachbartová, vytvára z textu univerzálne použiteľnú učebnicu, keďže môže byť pomerne bezproblémovo použitá pri výučbe na akomkoľvek vedecko-pedagogickom pracovisku, nielen na „domácom“ pracovisku autora.

punkcia za vetou), na s. 48 (diskrepancia veľkosti písma v gréckych citátoch) a na s. 63 (duplicitný výskyt slovesa „mohol“).

⁴ Suvák uvádza, že „falšovanie obeživa“ mohlo mať z ekonomického hľadiska na grécku *polis* ozdravujúci efekt (s. 59). Kynici tak „falšovali obeživo“ najmä preto, aby vytlačili z „používania“ znehodnotené a skazené mravy a nahradili ich prirodzenými a zdravšími prejavmi.

Na záver konštatujeme, že Suvákov odborný filologicko-hermeneutický postup, aplikovaný na výučbu, nepochybne podnecuje rozvoj kritického myslenia, a to nielen v zmysle prehodnotenia možných prístupov k interpretovaniu antickej filozofie a jej vybraných predstaviteľov, ale aj v zmysle reflexie problematiky objektívneho výkladu „dejín“ antickej filozofie. Autorov solídny rozbor dostupnej literárnej tradície o kynizme tak privádza čitateľa k apórii: Boli kynici askétmi, alebo boli hedonikmi? Boli sókratovcami, skeptikmi, či nebudaj indickými mudrcmi? Boli vôbec filozofmi, alebo len satirikmi či nevzdelanými a vulgárnymi bezdomovcami? Kladenie týchto otázok nepochybne vyvoláva onen potrebný „úžas“, ktorého produktom má byť filozofické myslenie. Bolo by zaujímavé sledovať, akým spôsobom sa uplatňuje Suvákov „maieutické umenie“ v praxi na špecializovanom seminári o gréckom kynizme a či je súčasťou výučby aj osvojovanie si kynických – často škandalózných – životných postojov v praxi. Nech je tomu akokoľvek, predkladaný titul predstavuje z teoretického hľadiska mimoriadne erudovanú príručku, ktorá svojím rozvrhom posúva kvalitatívny horizont slovenských vysokoškolských učebníc do novej dimenzie.

František Škvrnda

František Škvrnda
Katedra filozofie a dejín filozofie UK
Gondova 2
814 99 Bratislava 1
Slovenská republika
e-mail: skvrnda1@uniba.sk

ZLATICA PLAŠIENKOVÁ (ed.):

**REFLEXIA EURÓPSKEJ FILOZOFIE
V SLOVENSKEJ FILOZOFII 20. STOROČIA**

Tvorba Teodora Münza očami súčasníkov

Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave 2014, 196 s.

Teodor Münz, filozof, prekladateľ filozofickej literatúry, teoretik a pedagóg, je v širšej filozofickej obci známy ako osobnosť, ktorá viac ako šesť desaťročí aktívne pôsobila na pôde slovenskej filozofie, pričom stopa, ktorú aj naďalej pôsobiaci mysliteľ vytvoril, je výrazná a jasne identifikovateľná i v európskom kontexte.

Na Slovensku nebýva zvykom analyticky sa venovať tvorbe žijúcich osobností a teoretikov z oblasti vedy. V tomto prípade ide skôr o výnimku a treba dodať, že výnimku, ktorá,